

HBT & HEDER

RÅD TILL YRKESVERKSAMMA

ALMAEUROPA & RFSL UNGDOM

Du ska vara snäll och din familj är det viktigaste, du ska inte bråka med dem.

Om du vill tycka om killar då får du göra det, men gör det i hemlighet och ta straffet sen. Var hur du vill men kräv inte att alla andra ska acceptera det.

Håll det för dig själv.

21-ÅRIG INTERVJUPERSON

HBT&HEDER

I den här broschyren får du inblick i hur det kan vara för unga hbt-personer som lever i familjer med hedersnormer. Du får också ta del av hur andra yrkesverksamma tänker kring sin roll och sina möjligheter att hjälpa.

Broschyren är framtagen inom ramen för ett treårigt projekt som drivs av ALMAeuropa och RFSL Ungdom med stöd från Allmänna arvsfonden. Vi inledde vårt arbete med boken *Hbt och heder – en intervjustudie om unga hbt-personer som lever i familjer med hedersnormer*. De citat och resultat som redovisas här är hämtade därifrån. Inom projektet har vi även tagit fram sidan www.hbtheder.se, där unga hbt-personer som utsätts för hedersrelaterat våld kan få hjälp och stöd via chatt och mail. Där finns även information om verksamheter som kan erbjuda skydd.

Under projektets gång har vi mött ungdomar som önskat att anställda inom skola, socialtjänst, fritidsverksamheter och vården hade mer kompetens kring hedersrelaterat våld som drabbar hbt-personer. Vi har även träffat många som arbetar inom dessa verksamheter med ett stort engagemang i frågan men som efterfrågat mer kunskap och konkreta råd kring vad man kan tänka på i mötet med målgruppen. Vår förhoppning är att denna broschyr ska kunna möta det behovet.

Vårt varmaste tack till de ungdomar och yrkesverksamma som generöst har delat med sig av egna erfarenheter i intervjuer och referensgrupper.

Stockholm, februari 2012

Cecilia Jarl-Åberg, ALMAeuropa
Hedvig Nathorst-Böös, RFSL Ungdom

www.hbtheder.se

Som bisexuell i min familj har jag ett hinder. Jag kan inte välja att gifta mig med en kille. Jag tror inte jag skulle kunna svika min familj, fast det drabbar mig själv tragiskt nog.

17-ÅRIG INTERVJUPERSON

Hela min släkt är religiös. När jag först berättade för mina föräldrar att jag var transsexuell sa de: »*Huhh, vad kommer släkten tycka? Det här får inte komma ut!*«

18-ÅRIG INTERVJUPERSON

Jag har träffat flera som varit med om samma sak som jag, och historierna bygger på samma grund. Att det är hedersvåld, att det är familjerna som själva ser sig som offer. De ser inte att det är vi homosexuella eller lesbiska eller bögar som är offren, utan det är vi som orsakar allt. Sen är den ena historien ju värre än den andra.

26-ÅRIG INTERVJUPERSON

HBT

Förkortningen hbt är ett samlingsbegrepp för homosexuella, bisexuella och transpersoner. H:et och B:et handlar om sexuell läggning, alltså vem man har förmågan att bli kär i eller attraheras av. T:et handlar om hur man definierar och uttrycker sitt kön. Kön är en socialt konstruerad kategori med flera dimensioner: juridiskt kön, biologiskt kön, könsidentitet och könsuttryck. Juridiskt kön är det kön som står registrerat i folkbokföringen. Biologiskt kön definieras utifrån inre och yttre könsorgan, könskromosomer och hormon-nivåer. Könsidentitet är det kön en person själv upplever att den har. Könsuttryck är hur en person själv uttrycker sitt kön med kläder, kroppsspråk, beteende, röst, smink eller frisyra.

Transperson är ett paraplybegrepp för personer vars könsidentitet eller könsuttryck skiljer sig från dens biologiska och/eller juridiska kön. Det kan till exempel handla om en person som juridiskt och biologiskt är kvinna men som känner sig som man. Den som följer normerna för kön brukar kallas för cisperson.

Heteronormen, alltså den uppsättning värderingar som säger att människor ska vara antingen män eller kvinnor och att vi ska attraheras av personer av motsatt kön, gör att hbt-personer osynliggörs eller betraktas som avvikande. Ett resultat av detta är ett sämre fysiskt och psykiskt välbefinnande bland hbt-personer och särskilt tydligt är detta bland ungdomar. Man kan till exempel se att unga hbt-personer i högre utsträckning än heterosexuella lider av ångest och oro, är kraftigt överrepresenterade vad gäller självmordstankar och självmordsförsök samt i större utsträckning har ett riskbruk av alkohol och droger.

Mer fakta kring unga hbt-personers hälsa finns i Ungdomsstyrelsens rapport *Hon hen han* (2010).

Hedersrelaterat våld är det våld som syftar till att försvara och bevara en familjs eller släkts goda rykte. Hedern försvaras framförallt genom kontroll av vad familjens eller släktens olika medlemmar gör med sin sexualitet. Sexualitet i det här sammanhanget betyder inte bara sex utan även om man pratar med någon som anses vara olämplig, hur man klär sig, om man flörtar, vilken sorts intressen man har, vilka man umgås med. Kort sagt kan man säga att en persons identitet, det som är bara ens eget, kontrolleras av andra familjemedlemmar.

Hedersrelaterat våld brukar beskrivas som ett kollektivt sanktionerat våld mot kvinnor med hänvisning till familjehedern. Det är viktigt att uppmärksamma att även män och transpersoner kan drabbas. Eftersom hedersnormer kräver att man följer heteronormen drabbas ofta hbt-personer oavsett kön extra hårt av våld och kontroll. Bland ungdomar som lever i familjer med hedersnormer finns en hög grad av våld även vid rykten om att de eventuellt skulle vara hbt-personer. Familjerna uttrycker också att de är »tvingade« att bestraffa sina barn med våld eller avståndstagande för att inte hela familjen ska få dåligt rykte.

Hedersnormer karaktäriseras av att:

- Individens agerande påverkar hela familjens anseende
- Individens intressen är underordnade familjens intressen
- Individens sexualitet är en angelägenhet för familjen
- Sexuella relationer ska ske mellan man och kvinna inom äktenskapet
- Kontroll av och våld mot individen utövas och sanktioneras av ett kollektiv

Våldet kan vara fysiskt (örfilar, dra i håret, stryp-tag) såväl som psykiskt (verbala trakasserier, utfrysning), socialt (kontroll, avståndstagande), materiellt (förstöra eller beslagta saker) och sexuellt (sexuella övergrepp, tvångs-äktenskap). I vissa fall förekommer även mord.

I Ungdomsstyrelsens rapport *Gift mot sin vilja* (2010) uppger 5% av alla ungdomar i åldrarna 16–25 år att föräldrar, religion eller kultur sätter gränser för dem i valet av livspartner. Rapporten visar alltså att nästan 70 000 unga i Sverige har ett begränsat eller villkorat val när det gäller äktenskap eller att välja vem man är ihop med. 8 500 angav dessutom att de var oroliga för att bli gifta mot sin vilja. Många unga tror också att de skulle straffas av föräldrarna om de vore homo- eller bisexuella.

SJÄLVKÄNSLA

Unga hbt-personer som lever i familjer med hedersnormer är ofta utsatta för ett dubbelt förtryck. Många beskriver en stark homofobi och transfobi i familjen som tar sig uttryck i kommentarer som att homosexualitet är en sjukdom eller att »sådana« borde dödas. Dessutom beskriver flera att de blivit mobbade i skolan på grund av sin sexuella läggning eller könsidentitet. Detta leder till en dubbel utsatthet, där man inte kan få stöd i familjen om man blir trakasserad i skolan, och inte heller möts av någon förståelse i skolan för situationen hemma.

Det totala tabu kring hbt-frågor som många beskriver leder också till att självkänslan påverkas. Den som är uppvuxen med bilden av att hbt-personer är sjuka eller syndiga riskerar att själv ta över denna bild. Många upplever också en känsla av att vara osynliggjorda. I skolan pratas det sällan om hbt-frågor och många har inte ord för till exempel homosexualitet som inte är negativt laddade skällsord. Det gör det ännu svårare att prata om och tänka kring sin sexualitet eller könsidentitet på ett positivt sätt. En följd av detta är att det är vanligt med psykisk ohälsa, självdestruktivitet och även självmordsförsök.

Jag är uppväxt med att homosexualitet är en sjukdom.

Det har jag alltid fått höra.

Eftersom jag var så van vid att höra det så kan du tänka dig vad som hände i mitt huvud när jag själv började tänka att jag var bög.

Det var då kaoset började.

»Vem är jag? Varför gör jag så? Är det här rätt eller fel?« Det var de stora frågeställningarna som jag brottades med. Men det var också i skolan, jag blev kallad »böggjävel«. Det är alltid någonting som uppfattas som något fult, som något äckligt, som någonting som inte är normalt.

Tyvärr tog jag över det då.

För när du är tolv år, då har du inte kommit så långt i ditt tänkande att du är så stabil i dig själv att du vet vad du tycker och tänker.

18-ÅRIG INTERVJUPERSON

- Dålig självkänsla eller självförakt gör det extra viktigt att bekräfta personen för det som den är. Många bär på känslor av skuld och skam, och det är viktigt att i alla kontakter med hbt-personer som lever i familjer med hedersnormer betona att det är omgivningen som är problemet, inte den drabbade själv.
- Många ungdomar upplever att det råder en tystnad kring frågor om sexualitet och könsidentitet i skolan eller i fritidsverksamheten. Ibland kan lärare och andra som arbetar med ungdomar uttrycka att det är svårt att ta upp hbt-frågor i en grupp för att man vet (eller tror sig veta) att det finns ett starkt motstånd mot dessa frågor. Det är viktigt att inte låta sig begränsas av den rädslan utan att prata om hbt-frågor oavsett grupp. Alla elever har rätt att bli synliggjorda och bekräftade.
- Själv mordstankar och självmordsförsök är vanligt. Fråga aktivt om detta.
- Alla hbt-personer bär inte på skamkänslor eller har dålig självkänsla. Var lyhörd i relation till den du möter och tänk på att inte göra själva hbt-identiteten till ett problem utan betona att problemen ligger hos omgivningen.

Jag mådde nog aldrig dåligt för att jag var bög eller kände mig annorlunda på det sättet. Jag tyckte nog bara mest att det var coolt, alltså jag tyckte nog det var lite kul sådär att vara bög. För man var liksom lite speciell.

23-ÅRIG INTERVJUPERSON

Att acceptera sig själv är en process som tar hur många år som helst. Därefter kan de börja öppna sig. För de här ungdomarna är normen väldigt stark och du måste tillhöra något – landet, området, klanen, familjen... Så fort du är homosexuell så bryter du normen, då har du ingen plats.

LÄRARE

KONTROLL

I familjer med hedersnormer finns en ständig kontroll av barnen. Tjejer är i allmänhet hårdare kontrollerade än killar men hbt-personer oavsett kön är särskilt utsatta. Kontrollen tar sig många uttryck. Det kan handla om att man måste komma hem direkt efter skolan, att man inte får gå ut på kvällarna eller att man inte får ha sin dator eller mobiltelefon i fred. Föräldrar eller syskon kan kontrollera vilka internetsidor man besöker eller vem man har kontakt med via telefonen.

Kontrollen sträcker sig ofta utanför kärnfamiljen. Det händer att ungdomar blir »upptäckta« utanför en gayklubb eller på en pridefestival i en annan stad eller i ett annat land av en bekant eller släkting till familjen som berättar för föräldrarna. Den ständiga kontrollen gör att man känner att man aldrig får vara i fred och inte har något privatliv.

För killar och tjejer ser kontrollen ofta olika ut. Tjejerna berättar om en kontroll som varit ständigt närvarande och förstärks i tonåren. Killarna har haft ett betydligt större handlingsutrymme, och för dem börjar kontrollen i och med att familjen får reda på eller börjar misstänka att de är hbt-personer. För både killar och tjejer hårdnar kontrollen och tar sig mer våldsamma uttryck om familjen vet att de är hbt-personer.

Mamma frågade jämt:

*»När kommer du från skolan,
när kommer du tillbaka från
jobbet, hur dags är du hemma?«*

Vissa gånger så kunde de gå
till mitt jobb. En gång när jag
jobbade natt så dök de upp
på jobbet. De kom upp och
kollade och sa *»vi ville bara
komma och hälsa på dig«*.

De var på mig hela tiden.

26-ÅRIG INTERVJUPERSON

Vi underskattar ofta risker,
man tror inte att det är på allvar.

JOURARBETARE

- Skolans samarbete med andra verksamheter som kan stödja personen är centralt. Utveckla ett starkt samarbete mellan till exempel skolan, ungdomsmottagningen och fritidsgården på orten.
- Skolan och andra arbetsplatser bör ha en gemensam policy för hur man kan hjälpa ungdomar som är kontrollerade. Det är svårt för enskilda lärare att driva igenom en förändring om skolledningen till exempel inte vill arbeta med frågan för att den är rädd att stöta sig med föräldrarna. Kom gemensamt överens om vems perspektiv ni arbetar utifrån, barnets eller de vuxnas.
- Lyssna och ta berättelser på allvar även om de verkar otroliga för dig. Betona att det inte är okej med denna typ av kontroll.
- Lösningar som »falska« scheman eller alibin kan vara nödvändiga under en övergångsperiod, men det är viktigt att de inte ses som permanenta. Om kontrollen är så allvarlig att personen inte får delta i några verksamheter bör socialtjänsten kontaktas för att skapa en långsiktig lösning.

Jag tror att skolan är en viktig arena. Föräldrarna låter ju sina barn gå till skolan även om de är hårt kontrollerade i övrigt. Vi hade en person som skulle gå i vår grupp för våldtagna tjejer nu i våras och där det absolut inte fick komma fram att hon hade blivit våldtagen. Där var skolan jätteschysst, de la ett schema så att det såg ut som att hon hade skola på kvällstid när vi hade gruppen. Ungdomsmottagningen i kombination med skolan kan vara jättebra, men man behöver oftast skolans medgivande. De måste till exempel låta dem gå på skoltid hit.

**KURATOR PÅ UNGDOMS-
MOTTAGNING**

DUBBELLIV

Bland unga hbt-personer i familjer med hedersnormer är det vanligt att man känner sig tvungen att välja mellan att kunna leva öppet som hbt-person och att ha kontakt med sin familj. För att hantera detta tvingas många att leva dubbelliv. Dubbellivet handlar om mer än vem man har kärleksrelationer med eller vilken könsidentitet man har. Lika viktigt är det att framstå som en »riktig« man eller kvinna. Många berättar hur de anpassar sina kläder, sin röst eller sitt kroppsspråk för att framstå som mindre feminina/maskulina.

Dubbellivet är ofta en strategi för att undvika våldssamma bestraffningar från familjen. Det förekommer också att enskilda familjemedlemmar uppmanar till dubbelliv, alltså att hålla sexualiteten eller könsidentiteten hemlig utåt, för att inte skada familjens rykte.

För de flesta är dubbellivet något som man varken kan eller vill upprätthålla för alltid. Många blir upptäckta eller väljer att komma ut för sina familjer, vilket ofta leder till ökad kontroll eller våld. Vissa kan behålla kontakten med en eller några familjemedlemmar, men det är ovanligt att man kan ha kontakt med hela familjen och samtidigt leva öppet som hbt-person.

Om jag skulle säga att jag pluggade till florist då kanske de skulle typ... ja, jag vet inte vad de skulle göra. Antagligen skulle de kicka ut mig hemifrån eller någonting. Jag har haft det snacket med dem faktiskt, att jag vill bli florist och då har min farsa sagt typ *»ja jag ska berätta en sak för dig, alla killar som jobbar inom den branschen är bögar och de som inte är det stämplas som det«*. Och så sa han:

»Skäms du inte inför dina släktingar? Om du pluggar till florist då kan du sticka härifrån.«

Och jag har inte råd att bo ensam, så jag kände att okej, jag ska nog vara tyst nu och typ inte säga någonting.

- Ibland kan kontakten med någon på skolan, ungdomsmottagningen eller socialtjänsten vara den första gången man berättar om sin sexualitet eller könsidentitet. Det är viktigt att låta kontakter ta tid, många kommer inte ut vid första mötet. Ofta behöver man träffas några gånger innan man känner sig trygg att berätta. Bjud aktivt in till fortsatt kontakt.
- I kontakten med andra myndigheter, var noga med att så långt det är möjligt kontrollera med personen vad det är okej att du för vidare så att det inte upplevs som om du svikit ett förtroende.
- Tipsa om nätbaserade verksamheter som www.umo.se eller www.hbtheder.se. Där kan man vara anonym vilket kan vara skönt när man ska ta det första steget att berätta för någon. Dessutom minskar det risken för att någon ska märka att man söker hjälp.

Det går inte att ha standardsvar som »*stå upp för dina rättigheter*« eller »*du kan väl komma ut för dina föräldrar*«. Det visste väl den här ungdomen också. Det är inte så enkelt! Man måste tillåta processen att ta tid. Man måste bygga upp en lång relation.

**PSYKOLOG PÅ
UNGDOMSMOTTAGNING**

Att vara homosexuell eller trans är tabu och det är livsfara om det blir offentligt. Ibland kan det gömmas inom familjen och då är det okej. Skam blir bara skam när den blir offentlig.

KURATOR PÅ STÖDVERKSAMHET

OMVÄNDELSE

Omvändelseförsök är vanliga bland unga hbt-personer utsatta för hedersrelaterat våld. Med omvändelse menas att familjen eller andra släktingar försöker få personen att bli heterosexuell cisperson (cisperson är den som inte är transperson, se den inledande texten om hbt). Dessa försök kan se ut på olika sätt. Ibland handlar det om att familjen vill att man ska träffa en psykolog eller läkare på vårdcentralen där man bor, medan det i andra fall rör sig om att man med tvång blir bortförd till släktens ursprungsland för att träffa en religiös ledare eller hitta en lämplig partner av motsatt kön.

En aspekt av omvändelseförsöken är tvångsäktenskap som kan drabba ungdomar oavsett kön. För den som är hbt-person är risken för tvångsäktenskap särskilt stor eftersom det blir ett sätt för familjen att »korrigera« en sexualitet som betraktas som avvikande. Både killar och tjejer kan utsättas för tvångsäktenskap.

Att försöka få någon att ändra på sin sexuella läggning och tvinga in den i en relation med en person av motsatt kön är en form av sexuellt våld. Omvändelse handlar om att frånta en person rätten till sin identitet och är ett hot mot den kroppsliga och sexuella integriteten. I omvändelseförsöken ligger också ofta ett hot om våld om omvändelsen inte »lyckas«.

Om man har familj från ett annat land händer det att man blir skickad till föräldrarnas hemland, för att där få träffa psykiatriker som ska bota en. Det ser man ju inte i de heterosexuella ungdomarnas liv mer än att de blir skickade för att bli bortgifta. Men det här med att man blir skickad till psykiatriker, eller någon form av präst för att bli omvänd, det tror jag är speciellt för hbt-gruppen.

TERAPEUT PÅ BROTTSOFFERJOUR

- Var uppmärksam på om någon verkar extra orolig inför skolloven. Är det någon som saknas efter lovet?
- Följ upp plötslig frånvaro som inte får någon förklaring. Be eleven själv om förklaringen till frånvaron, inte föräldrarna.
- Kontakta polisen vid misstanke om omvändelseförsök eller bortförande.

Min kusin hittade en klinik i Turkiet som kunde bota homosexualitet. Så blev de inställda på att jag skulle läggas in där och bli botad. De försökte övertala mig att jag skulle åka, att det var stora läkare och professorer som hade utbildat sig just om sånt här. *»Du ska få medicinering, du ska träffa psykologer och massa annat.«* Det låter ju jättefarligt. Man vet ju aldrig vad man får för tunga mediciner. När det är medicinering och psykisk press kan man ju börja tro på jultomten eller vad som helst. Så jag tänkte, jag kommer inte att vara samma person när jag kommer tillbaka som när jag åkte. Jag kommer säkert att bli helt hjärntvättad.

26-ÅRIG INTERVJUPERSON

VÅLD

Hedersrelaterat våld kan ta sig många olika uttryck. Det kan handla om allt från utfrysning och avståndstagande till dödshot, grov misshandel och i värsta fall mord. Det är vanligt med materiellt våld, som beslagtagna eller förstörda mobiltelefoner och datorer som ett sätt att förhindra kontakt med omvärlden.

Något som karaktäriserar hedersrelaterat våld är att det är kollektivt utfört och planerat. Det kan innebära att det utförs av flera personer eller att det är en ensam förövare men att övriga familjemedlemmar direkt eller indirekt understödjer det som händer. Våldet legitimeras ofta med hänvisning till familjens rykte och heder, och många gånger används religiösa argument för att rättfärdiga våldet. Religionens betydelse är dock tvetydig; ibland sker förtrycket utifrån en religiös övertygelse medan det andra gånger snarare handlar om att förövarna använder sig av religiösa argument för att legitimera våldet utan att själv vara särskilt troende.

Det är ofta svåra och väldigt dramatiska fall när de kommer hit. Men de flesta kommer ju inte hit, för i de flesta fall handlar det om det vanliga när det kommer till heder – man är begränsad, kontrollerad, får inte ha sin mobil eller dator i fred. Det handlar också om våld, men det syns inte lika väl.

KURATOR PÅ BROTTSOFFERJOUR

Det är vanligt att våldet normaliseras, både av den drabbade själv och av övriga familjemedlemmar. För den som vuxit upp i en familj där våld är en del av vardagen och där det är viktigt att skydda familjens heder kan steget till att benämna det man utsätts för som just våld vara långt. Det är också vanligt att man skyddar förövaren genom att dölja blåmärken eller att inte bekräfta för någon utomstående om vad man råkat ut för.

- Ha en gemensam policy för hur ni arbetar med våld på er arbetsplats. Tänk på rättviseaspekten och vems perspektiv ni arbetar utifrån. Se upp för risken att relativisera våld och kontroll; alla oavsett bakgrund eller kulturell kontext har rätt till stöd och hjälp.
- Dokumentera allt som kan ha bevisvärde inför en eventuell polisanmälan.
- Gör en riskbedömning som inte enbart innefattar kärnfamiljen. Många utsätts även i bostadsområdet, i skolan eller av ett kollektiv där man bor.

Många vuxna säger till ungdomarna att de ska anpassa sig till sina familjer, att de ska tänka på hur det är i deras kulturer. Det betyder att man inte uppmanar dem att kräva samma rättigheter som andra.

FRIVILLIG INOM STÖDVERKSAMHET

De låste både balkongdörren och ytterdörren så att jag inte kunde gå ut. Mamma la en massa kedjor och grejer på fönstret så man inte kunde öppna det heller, helt sinnessjukt. Sen så fick jag sova med henne i deras rum. Min pappa, min mamma och jag i mitten. Hon sov med en kniv, hon sa »*ifall polisen kommer hit och du säger att du vill gå här ifrån så ska jag döda både dig och mig, för du ska inte gå tillbaka till ditt gamla liv för det är inte bra för dig*«. Det var samma sak i tre nätter, vi sov på samma sätt.

18-ÅRIG INTERVJUPERSON

STÖD

För de flesta är steget stort till att prata med någon vuxen i skolan, på ungdomsmottagningen eller inom socialtjänsten om de problem man har hemma. Men även om det kan kännas svårt är det många som söker hjälp. Tyvärr är det vanligt att man upplever att ens problem inte tas på allvar. Det är också vanligt att man kontaktar barnens föräldrar – alltså förövarna – för att tillsammans lösa problemen. Detta leder ofta till att problemen förvärras.

När den drabbades berättelse inte tas på allvar kan det också bidra till att våldet normaliseras. En ung tjej berättar till exempel att hon kontaktade socialtjänsten för att hennes mamma beslagtagit hennes mobiltelefon och kallat henne missfoster. Socialsekreteraren frågade henne om hon blivit utsatt för något fysiskt våld, vilket hon inte hade. Hon fick då höra att socialtjänsten inte hade någon möjlighet att ingripa. Det ledde till tvivel kring om det hon blivit utsatt för verkligen var så farligt.

Ytterligare ett problem är att det ofta saknas skyddade boenden för de ungdomar som måste lämna sina familjer. Detta är ett särskilt stort problem för killar och par, som många gånger hänvisas till vandrarhem, boenden för missbrukare eller den kommunala bostadskön.

Det som kan hända när man jobbar i ett sådant här område är att man har en tendens att normalisera saker. Det går nog inte att komma ifrån. Att det sker en normaliseringsprocess inför den här typen av kontrollerade liv så att man till slut inte själv reagerar så mycket på att någon inte får gå hemifrån på helgerna, att den är väldigt kontrollerad, att den inte får ha en mobiltelefon... Jag tänker att jag skulle ha reagerat mycket mer på det om jag hade jobbat någon annanstans.

KURATOR PÅ
UNGDOMSMOTTAGNING

- Tänk på sekretessen. Utred situationen och gör sedan en bedömning om det är lämpligt att informera familjen. Lagen tillåter att man inte informerar vårdnadshavare om det är dessa som utgör hotet.
- Se upp för att relativisera upplevelser. Fundera på om dina föreställningar om kultur och religion riskerar att göra att du normaliserar kontroll och förtryck. Reagerar du olika på berättelser om kontroll beroende på personens ursprung?
- Våga fråga om sexualitet och könsidentitet. Tänk på att använda könsneutrala ord som »partner« istället för flickvän och pojkvän.
- Om kunskap om hbt eller heder saknas i din arbetsgrupp, vänd dig till någon som kan höja kompetensen genom utbildning eller råd.
- I samarbetet med andra verksamheter – offentliga, privata eller frivilliga – är det viktigt att ta reda på enligt vilka värderingar dessa arbetar. Stämmer de med din egen verksamhets mål och värderingar?
- Att arbeta med tolk kan ibland kan vara problematiskt om tolken inte delar den egna verksamhetens värderingar. RFSL kan hjälpa till med att komma i kontakt med hbt-kompetenta tolkar. De har även en broschyr, »Att tolka hbt«.

Jag sa »Jag är livrädd för att följa med henne hem. Jag klarar inte av det, jag vågar inte.« De bara: »Men det är din mamma vi pratar om, tror du verkligen hon skulle göra nåt? Skärp dig, så går du hem, så ses vi om två dagar.« Sen var det typ ett helvete de två dagarna och sen sa de bara »ni kan få gå på familjerådgivning«.

Jag hade tur för jag hade en lärare som visste hur det var. Hon sa det till mig också:
»Det är ingenting du behöver skämmas för. Det är fel på dem, inte på dig.« När jag var med henne så kände jag att hon brydde sig om mig. Hon sa till mig: *»Du ska inte leva med dem för du är så mycket bättre. Det finns ett annat liv för dig.«*

20-ÅRIG INTERVJUPERSON

LITTERATUR

Att tolka hbt. Konreta tips för att inkludera hbt-perspektivet i ditt dagliga arbete som tolk, RFSL 2010

En fråga om heder, Unni Wikan. Ordfront 2004

Gift mot sin vilja, red. Lisa Modée. Ungdomsstyrelsen 2009

Hbt och heder: En intervjustudie om unga hbt-personer som lever i familjer med hedersnormer, Frida Darj och Hedvig Nathorst-Böös, medförfattare Cecilia Jarl-Åberg. ALMA-europa och RFSL Ungdom 2011

Hon hen han. En analys av hälsosituationen för homosexuella och bisexuella ungdomar samt för unga transpersoner, Ungdomsstyrelsen 2010

Konventionen om Barnets rättigheter, UD 2006

Våga göra skillnad. En vägledning för skydd, stöd och rehabilitering av unga som utsatts för hedersrelaterat våld och förtryck och/eller som riskerar att bli gifta mot sin vilja eller som har blivit gifta mot sin vilja, Länsstyrelsen Östergötland 2011

Överlevnadshandbok för flickor om frihet och heder, Lotta Fristorp och Farnaz Arbabi. Rädda barnen 2002

FILM

När mörkret faller, Anders Nilsson. Sonet film 2006. Spelfilm om våld mot kvinnor och hedersrelaterat våld.

Sämré än djur, Oscar Hedin. Laika film 2010. Dokumentär om två unga hbt-personer utsatta för hedersrelaterat våld.

ADRESSER OCH VERKSAMHETER

Egalia är ett fritidshäng för hbtq-ungdomar i åldrarna 13–20 år. Egalia finns i Stockholm, men man kan även besöka Egalia på nätet, www.egaliaung.se.

Glöm aldrig Pela och Fadime är en ideell förening som arbetar mot hedersrelaterat våld. De kan hjälpa till med stöd, rådgivning och skyddat boende. Deras telefonnummer är **08-711 60 32** eller **070-441 10 75**. Läs mer på www.pelafadime.se.

Gryning har skyddade boenden i och omkring Göteborg. De har en stödtelefon som är öppen vardagar kl 14–18: **020-25 85 85**. Läs mer på www.gryning.se.

Kruton är en verksamhet i Stockholm för ungdomar och unga vuxna som är utsatta för hedersrelaterat våld. De har både ett skyddat boende och ett stöd- och rådgivningscenter. De tar emot personer från hela landet. Kruton har en jourtelefon som man kan ringa dygnet runt: **08-508 44 558**. Mejla till centret@stockholm.se. Läs mer på www.stockholm.se, sökord Kruton.

Kvinnojouren i Höganäs erbjuder skyddat boende och stöd för alla, oavsett kön, utsatta för hedersrelaterat våld. De har en hemsida med mycket information och de kan även nås på telefonnummer **042-34 02 07**. Läs mer på www.kvinnojourenhoganas.se.

Linnamottagningen riktar sig till ungdomar, oavsett kön, utsatta för hedersrelaterat våld eller förtryck. De kan hjälpa till med stöd och rådgivning och att komma i kontakt med socialtjänsten om man behöver mer hjälp. Linnamottagningen finns i Stockholm. De har en jourtelefon som är öppen alla dagar kl 9–22: **020-40 70 40**. Läs mer på www.linna.se.

Länsstyrelsen i Östergötland har en hemsida, www.hedersfortryck.se, som riktar sig till yrkesverksamma inom skola och socialtjänst. Här finns handledningar och metodstöd för dig som möter hedersrelaterat förtryck och våld i ditt arbete.

Ola stödjour hjälper den som blivit utsatt för våld eller annat förtryck, oavsett kön. De har skyddat boende och en jourtelefon man kan ringa dygnet runt, alla dagar: **0738-38 58 49**. Jouren är baserad i Nyköping men tar emot personer från hela landet. Läs mer på www.stodjour.se.

RFSL:s brottsofferjour är en nationell brottsofferjour specialiserad på hbt-personer som utsatts för hot, nedtryckning, fysiskt våld eller sexuella kränkningar från sin familj, partner eller andra. Här kan man få prata om det som hänt och få stöd i att hitta lösningar. Vill man polisanmäla kan de finnas med vid anmälan och rättegång. De har också ett skyddat boende. Mejla till boj@rfsl.se eller ring på jourtelefonen **020-34 13 16**. Läs mer på www.rfsl.se/boj eller på hemsidan för unga, www.aldrigokej.se, där man också kan chatta med dem som jobbar på brottsofferjouren.

RFSL rådgivningen i Skåne erbjuder stöd-samtal för hbt-personer. De har även ett telefonnummer dit man kan ringa och få hjälp och stöd: **0200-160 160**. Läs mer på www.rfslskane.se.

Stödcentrum för unga brottsoffer kan hjälpa den som blivit utsatt för brott med stödsamtal för att bearbeta det som hänt, praktisk hjälp exempelvis i kontakt med polis, åklagare och försäkringsbolag samt rådgivning om rättigheter och skyldigheter. De finns på flera platser runt om i landet, titta på hemsidan www.ungabrottsoffer.se efter hjälp på din ort.

UMO är ungdomsmottagningen på nätet, här kan man få information och hjälp. Läs mer på www.umo.se.

I den här broschyren får du inblick i hur det kan vara för unga hbt personer som lever i familjer med hedersnormer. Du får också ta del av hur andra yrkesverksamma tänker kring sin roll och sina möjligheter att hjälpa. Broschyren är framtagen av RFSL Ungdom och ALMAeuropa som tillsammans driver verksamheten Hbt och heder, www.hbtheder.se.